

Český koutek

(aneb O tajnostech ve Stroužném)

Stroužné (též Stroužný, německy Straußeney či Straußdörfel, polsky Pstrążna) je jednou z 11 vesniček, které tvoří Český koutek, i když obec díky změnám hranic nakonec skončila na polské straně. Nad obcí se tyčí majestátní hraniční hora Bor. První zmínka o Stroužném je z roku 1477, kdy byla založena českým osadníky a úzce propojena se sousedními osadou Machovské Končiny, která zůstala naopak pár metrů na české straně hranice.

Proč některé české obce zůstaly na české straně hranice a některé na polské? Vraťme se o několik století zpět, kdy česko-polská hranice, jak ji dnes mezi Broumovskem a Kladskem známe, byla čistě jen hranicí zemskou (dnes bychom řekli, že šlo o hranici mezi dvěma kraji). Tato hranice oddělovala České království od Kladského hrabství. Obě země (kraje) však patřily do svazku zemí Koruny české. Žel, rakousko-uherská arcivévodkyně Marie Terezie ve slezských válkách s pruským králem Fridrichem II. byla poražena, a byla donucena roku 1742 odevzdat Kladské hrabství Prusku, jako válečnou daň. Ze zemské (krajské) hranice, se tak stala náhle hranice státní, mezi Českým královstvím (jež bylo součástí rakousko-uherské monarchie) a německým slezským Pruskem. Jelikož v dotčených obcích, které se ocitnuly na druhé straně hranice, zůstalo české obyvatelstvo, začalo se tomuto území říkat Český koutek, a malá část českého obyvatelstva, tzv. Kladských Čechů, zde žila až do 20. století. Hranice s Pruskem, později Německem, se po druhé světové válce roku 1945 změnila na hranici s Polskem, které v rámci válečných reparací od Německa obdrželo i Kladské pomezí.

Ve Stroužném se dařilo evangelíkům, kteří si zde postavili původní kostel roku 1818, a nahradili ho novým kamenným roku 1848 (stojí tu dodnes). Jelikož se zde i po začlenění pod Prusko hovořilo povětšinou česky, i pobožnosti se vedly v češtině, hojně do místního kostela docházeli věřící i z české strany hranice (Machovské Končiny, Machovská Lhota, Machov, Závrchy, Zdárky, Hronov). Stroužné se tak stalo v 19. století jakýmsi centrem českého evangelického dění na celém Kladském pomezí (místního faráře Josefa Arnošta Ernsta zmiňuje Alois Jirásek v románu U nás).

I přes začlenění pod Prusko roku 1742 se v místní škole vyučovalo česky až do roku 1866. Nejčastějšími českými příjmeními ve Stroužném byly: Cvikýř, Ducháč, Houška, Kubeček, Beneš, Širl či Koláčný. Ještě v roce 1905 zhruba třetina Stroužného byli Češi, avšak naprostá většina z těchto rodin odešla ze Stroužného po druhé světové válce, kdy obec připadla Polsku. Zřejmě poslední Češkou, která v obci vydržela, byla Marie Houšková (1928 - 2015). Ve Stroužném se dochoval skanzen lidové architektury, stará lípa a tajemná kaplička.

K lípě se váže tato pověst. Slované považovali lípu za svaté dřevo. Lipové dřevo se díky své měkkosti a tvárnosti hojně používalo v truhlářství a na výrobu hudebních nástrojů. Květy lípy se od pradávna používaly proti pocení, proti horečkám a na zklidnění. Vývar měl dobrý močopudný vliv na ledviny i na žlučník. Místní lidé pili čaj z květů lípy každý den. V době náboženského pronásledování po třicetileté válce (1618 - 1648) místní evangelíci prý v dutině staré lípy schovávali náboženské knížky, neboť jim jinak byly brány a páleny. I díky tomu se evangelická víra rozšiřovala. Na kterém místě ve Stroužném přesně rostla původní lípa, o které se pověst zmiňuje, už

asi nezjistíme, možná ale, že šlo o stejné místo, na kterém stojí i dnes místní lípa širokolistá

(*Tilia platyphyllos*), která měří ve svém obvodu 130 cm nad zemí přibližně 5 metrů, a jejíž stáří se odhaduje na 300 let.

Uprostřed Stroužného dodnes stojí stará kovárna, která slouží jako vchod do Skanzenu lidové architektury 19. století. Kovář tady kul podkovy, železné nářadí a vyráběl železné předměty denní potřeby. Budova byla postavena v roce 1856 z kamení a cihel. Půdorys kovárny má tvar podélného obdélníku. Nejdůležitější a nejstarší část budovy je přízemí. Pod společnou sedlovou šindelovou střechou se nachází kovárna, předsíň, chlívek, síň s kuchyní a obytná místnost. Z pokoje je průchod do obchodu a po schodech se jde do ložnice. Hned vedle kovárny stojí křížek, který odkazuje na tajemnou kapličku (která zde možná kdysi stála).

Ke křížku (kapličce) se váže tato legenda. Roku 1889 došlo v kovárně k jakýmsi dramatickým událostem, po kterých se mezi lidmi rozneslo, že se v domě zjevuje duch. Proto musel být dům toho samého roku vysvěcen a vedle něj byla postavena kaplička (křížek), která měla tuto událost připomínat. Na křížku najdeme (v němčině) slova z Evangelia sv. Jana (3:16-21): "Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný."

Vysvětlivky

- Český koutek (německy Böhmischer Winkel, polsky Czeski katek), je území na české polské hranici v okrese Kladsko. Zde se nachází 11 vesnic, ve kterých žila česká menšina v Kladsku. Zde je seznam vesnic, první název je český, druhý německý přepis původního názvu plus čistě německý název, třetí polsky.

- Slané / Schlaney + Schnellau / Słone
- Březová / Brzesowie + Birkhagen / Brzozowie
- Velká Čermná / Tscherbenej + Grenzeck / Czymna
- Žakš / Sackish / Zakrze
- Chudoba / Bad Kudowa / Kudowa-Zdrój
- Blažejov / Blasewey / Blazejów
- Jakubovice / Jakobowitz + Wachtgrund / Jakubowice
- Stroužné / Straußeney + Straußdörfel / Pstrazna
- Bukovina / Bukowine + Tannhübel / Bukowina Klodzka
- Nouzín / Nauseney + Scharfenberg / Ostra Góra
- Pasterkov / Passendorf / Pasterka

Milan Škoda (16. 09. 2023)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>
- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.9862/>

zdroj: informační tabule ve Stroužném

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda